

„Szövetségünket megkeresztelte a ciklon” – a 2008-as Nargis-ciklon katasztrófadiplomáciai elemzése¹

“Our Association Was Baptised by the Cyclone” – Disaster Diplomacy Analysis of Cyclone Nargis of 2008

Papp Bendegúz

https://doi.org/10.47707/Kulugyi_Szemle.2023.1.3

Összefoglaló: A 2008-as Nargis-ciklon Délkelet-Ázsia egyik legtöbb halálos áldozattal járó modern kori katasztrófájaként vonult be a történelembe. A jelen kutatás a 2008-as vihar katasztrófadiplomáciai hatásait vizsgálja, vagyis azt, hogy a természeti csapás, illetve annak kezelése milyen szerepet játszott a térség kapcsolataiban. A vizsgálat módszertani keretrendszerét a CAS-módszer alkotja, amelyet négy tulajdonságon és három mechanizmuson keresztül szokás alkalmazni a komplex adaptív rendszerek elemzésénél. A kutatás eredménye szerint a Nargis-ciklon egy hűvös politikai légkör idején érte az államokat, és a legnagyobb veszteséget elszenvedő ország, Mianmar gyakorlatilag teljesen elzárkózott a nemzetközi segítségnyújtás elől. A diplomáciai erőfeszítések azonban fokozatosan enyhítettek a kialakult helyzeten, és egyfajta egységes regionális fellépés vette kezdetét. A folyamatokban kulcsszerepet játszott az akkori ASEAN-főtitkár és korábbi thai külügyminiszter, Szurin Picuvan (Surin Pitsuwan), aki a politikai kapcsolatai révén elérte, hogy Thaiföld legyen a nemzetközi segélyek koordinációs központja. Összességében a Nargis-ciklon továbblendítette a Mianmar kapcsán megosztott ASEAN-t az ország okozta problémáin, és annak érdekeivel összhangban megvalósulhatott a közös regionális együttműködés. Az eset jól bizonyítja, hogy egy rendkívül súlyos természeti csapás elő tudja mozdítani a térségi kooperációt a hűvös politikai környezet ellenére is.

Kulcsszavak: katasztrófadiplomácia, Nargis-ciklon, tájfun, trópusi vihar, CAS-módszer, Mianmar

Abstract: *Cyclone Nargis in 2008 went down in history as one of the deadliest disasters in the modern Southeast Asia. The present research examines the disaster diplomatic effects of the 2008 storm, namely, what role the disaster and its management played in regional relations. The methodological framework of the study is the CAS method, which is applied in the analysis of complex adaptive systems through four properties and three mechanisms. According to the research results,*

Cyclone Nargis hit the states in a cold international environment, where the country that suffered the greatest loss, Myanmar, completely avoided the cooperation in disaster management. However, diplomatic efforts gradually alleviated the situation, as a kind of unified, regional action was initiated. The ASEAN Secretary General of that time, former Thai Foreign Minister Surin Pitsuwan, played a key role in the process, as he used his political network to make Thailand the coordination center for international aid. Overall, Cyclone Nargis further boosted the problems of the divided ASEAN around Myanmar, as well as a joint regional cooperation could be realized. The case is a good example of the fact that an extremely severe natural disaster can promote regional cooperation despite the cold political environment.

Keywords: *disaster diplomacy, Cyclone Nargis, typhoon, tropical storm, CAS method, Myanmar*

Bevezetés

A 2008-as Nargis-ciklon az az évi észak-indiai-óceáni viharszezon első, névvel ellátott légörvénye volt, amely óriási pusztítást vitt véghez Délkelet-Ázsiában. A trópusi vihar elsősorban a Bengáli-öböl országaira csapott le, a legnagyobb szerencsétlenség a legnyugatibb államot, Mianmart – korábbi nevén Burma – érte: az égháború több mint százezer halálos áldozatot követelt. A kialakult helyzet jelentősen próbára tette a mianmari kormányzatot, illetve a legfontosabb regionális szerveződést, a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségét (*Association of Southeast Asian Nations*, ASEAN).

Az esemény kezelése azóta is ellentmondásosnak tekinthető: a délkelet-ázsiai államok és szupranacionális szervezetek nemzetközi veszélyhelyzet-kezelési sikerként hivatkoznak rá, míg a nemzetközi – elsősorban nyugati – sajtó az éppen regnáló mianmari rezsim sikertelenségét látta megnyilvánulni benne. Szurin Picuvan (Surin Pitsuwan) akkori ASEAN-főtitkár szerint a 2008-as Nargis-ciklon az óriási pusztítása ellenére „megkeresztelte” a szervezetet, egységgé kovácsolta az ASEAN-t.² Ugyanakkor Tim Costello, a World Vision Australia (egy keresztény nem kormányzati szervezet) vezetője úgy nyilatkozott, hogy a mianmari katonai junta nem engedte érvényesülni a segélyek elosztását végző civil szervezeteket, így ellehetetlenítették a humanitárius munkát.³

Az esetet széles körben tárgyalta az ASEAN⁴ és több más nemzetközi szervezet⁵ is. A tudományos világ is megannyi szempontból igyekezett megközelíteni a témát, mind nemzetállami intézkedések,⁶ mind az esemény nemzetközi hatásai⁷ tekintetében. A magyar nyelvű elemzések viszont csupán érintőlegesen tértek ki a mianmari helyzetre.⁸

A jelen írás a Nargis-ciklon kapcsán végzett regionális katasztrófadiplomáciai elemzés. A fogalom egy új tudományterületet takar, amely azt vizsgálja, hogy a katasztrófák hogyan befolyásolják a nemzetközi kapcsolatokat. Ilan Kelmannak,

a téma legmeghatározóbb szerzőjének a meghatározása szerint⁹ a katasztrófákkal és katasztrófavédelemmel kapcsolatos minden nemzetek közötti tevékenység a katasztrófadiplomácia részét képezi. Louise K. Comfort a katasztrófaeseményeket olyan folyamatokként értelmezi, amelyek megváltoztatják az érintett és a védekezésben részt vevő államok közötti kapcsolatokat.¹⁰ A diszciplína igazán csak a 2000-es években vált népszerűvé,¹¹ s 2012-ben jelent meg a tudományterület egyik alapműve, a Kelman által jegyzett *Disaster Diplomacy*.¹² Rajta kívül csupán néhány szerző ír rendszeresen a témáról, akik többnyire elméleti elemzéseket¹³ és esettanulmányokat¹⁴ készítenek. Bár új tudományterületről van szó, a katasztrófadiplomácia nem nevezhető önálló tudományágnak. Inkább egyfajta interdiszciplináris, a természettudományok, a társadalomtudományok és az egészségtudományok határán álló kutatási terület, amelynek az elméleti keretrendszerét, az alkalmazott módszertanát és az eredmények hasznosíthatóságát is a katasztrófa fogalmán és a katasztrófaesemények által kiváltott társadalmi hatásokon keresztül vizsgálja.¹⁵

A tanulmány a következőképpen épül fel: először az alkalmazott módszertani keretrendszert ismerteti, a metodikát megalapozó tudományelméleti keretet, a katasztrófadiplomáciai elemzés alapját, a CAS-módszert, valamint az esettanulmány felépítését. Ezután következik a katasztrófa bemutatása, annak körülményei, illetve kezelése. A „Katasztrófadiplomáciai elemzés” fejezet a CAS módszer tanának a változói szerint tárgyalja a témát. Végül a tanulmány összefoglalja a fontosabb pontokat, valamint levonja a következtetéseket.

Módszertan¹⁶

A katasztrófadiplomáciai módszertan problematikája

A katasztrófadiplomácia mint új diszciplína több összefoglaló elméleti munkán nyugszik.¹⁷ Ezt az elméleti alapot néhány esettanulmány erősíti, amelyek esemény,¹⁸ terület,¹⁹ illetve egyéb²⁰ szempontok alapján fedik le a tudományág egyes részterületeit. Ami a katasztrófadiplomáciai módszertant illeti, az egységes keret kidolgozására csupán néhány kísérlet történt,²¹ és jelenleg sincs általánosan elfogadott metodológia.

A jelen cikk a Nargis-ciklon katasztrófadiplomáciai elemzésére kvalitatív elemzési technikát alkalmaz, esettanulmányt mutat be, s ezt az empiriát köti össze egy formális módszerrel, a komplex adaptív rendszerekkel (*complex adaptive systems*, CAS). Ez a társadalomtudományi metódus John H. Holland nevéhez fűződik,²² és alapvetően bármilyen összetett rendszer (pl. szervezet, emberi csoportok stb.) vizsgálatánál alkalmazható, mind a természet- és társadalomtudományokban, mind a gazdaságtanban és az informatikában. A már létező keretrendszert Louise K. Comfort alkalmazta először katasztrófadiplomáciai kutatásban,²³ majd Ilan Kelman bővítette ki további szempontokkal.²⁴ A fogalmi modell fókuszpontja

a társadalmi, gazdasági és politikai állapotok közötti átmenet, így a folyamatos változás tényére koncentrálnak. Felismeri, hogy a társadalmi rendszerek a különböző szinteken mind összefüggnek – a környezettel való folyamatos kölcsönhatás, az állandó tanulás és fejlődés miatt.

A CAS-módszer alkalmazása

A CAS-módszer szakirodalma alapvetően két fő problémakörrel foglalkozik: az általános komplex rendszerek körülményeivel, valamint a működést meghatározó tulajdonságokkal és mechanizmusokkal.²⁵ Az adaptált modellnek négy tulajdonságát (*non-linearity, diversity, flow, aggregation*) és három mechanizmusát (*tagging, internal models, building blocks*) különbözteti meg. Ezeknek a terminusoknak, mivel a katasztrófadiplomácia szakkifejezései még meglehetősen újak, nem létezik magyar fordításuk. Ebből kifolyólag a jelen tanulmány új terminusok bevezetése segítségével végzi az elemzést, de az első előfordulásakor minden esetben feltünteti az eredeti, angol nyelvű kifejezést.

Az alábbiakban részletesebben olvasható, hogy mit takarnak a CAS keretrendszerében nevesített tulajdonságok. A nonlinearitás (*non-linearity*) az első tulajdonság, és egy olyan jelenségre utal, amikor a rendszer működése során történő apró változtatások következményei idővel jelentősen eltérnek egymástól. A rendszer alkotóelemei, apró egységei összetetten befolyásolják a rendszer egészét.²⁶ Erre jó példa az, amikor akár egyetlen személy észreveszi a szököár előjeleit (apró alkotóelem), s ennek köszönhetően egy egész partszakaszt lehet idejében figyelmeztetni és kiüríteni, és ezzel esetleg több ezer emberéletet megmenteni (következmény). Ez történt az indiai-óceáni cunami során Srí Lankán, ahol egy tízéves brit kislánynak eszébe jutottak a földrajzórán tanultak, és percekkel korábban felismerte a közelgő csapás előjelét.²⁷ A nonlinearitás bizonyos szintig valamennyi katasztrófaesemény során megmutatkozik, ugyanis mind a természeti tényezők, mind a résztvevők – érintettek, áldozatok – kiszámíthatatlanul működnek ebben a komplex rendszerben.

A különbözőség (*diversity*) jelentése, hogy a hasonló tulajdonságokkal rendelkező egyének vagy egységek ugyanarra a hatásra különböző módon reagálnak, ezzel új folyamatokat indítanak el.²⁸ A katasztrófadiplomáciában ez a tulajdonképpen szereplőket jelöli, vagyis a diplomátákat, politikusokat, nemzetközi és civil szervezeteket, a médiát, a magánszektort és egyéb érintetteket.²⁹ A különbözőséggel szintén minden katasztrófaeseménynél lehet találkozni, hiszen ugyanaz az esemény teljesen különböző módon és mértékben hat az egyénekre, közösségekre, a társadalmi életterekre és a gazdasági berendezkedésre. A jelen kutatásnál ez a feltételezés fokozottan igaz, mivel a tíz ASEAN-tagállamot szükségszerűen teljesen eltérően érinti ugyanaz a katasztrófaesemény, illetve az egyes államok feltételezhetően egészen másképp reagálnak rá.

Az áramlás (*flow*) a harmadik tulajdonság, amely szerint az akciók, anyagok, eszmék és emberek azonos közegben történő haladása katalizátorként működik az egymástól független egyének között.³⁰ Ilyen „áramlási funkciót” lát el például egy katasztrófa sújtotta területre érkező segélyszállítmány vagy a közösségi médiában, e-mailben, telefonon vagy hagyományos postán küldött dokumentumokban rejlő információáradat.³¹ Mindebből sejthető, hogy az összes katasztrófa esetén felfedezhető ez a fajta áramlás, pusztán a mértékében lehet különbség.

A tapasztalatfelhalmozás (*aggregation*) az egyének azon képességét mutatja, hogy a közös cél érdekében bizonyos visszatérő mintázatok szerint lépnek egymással kapcsolatba.³² Jó példák erre a különböző katasztrófavédelmi keretrendszerek, vagyis amikor egy-egy szervezet (pl. az ENSZ) egy megadott protokoll szerint koordinálja a segélyezést, és az egyes államok e csatorna felhasználása révén vesznek részt a katasztrófadiplomáciában. A tapasztalatfelhalmozás tehát a nemzetközi katasztrófavédelem platformját jelenti.

A CAS keretrendszerében nevesített mechanizmusok közül az első a társítás (*tagging*). Ez a mechanizmus a segítséget igénylő és biztosító egységek összekötését jelenti.³³ Ez a katasztrófaelhárítás esetén a műszaki mentést végző csapatok összekapcsolása a kárhelyszínnel, ahol a szakértelmükkel részt tudnak venni a műveletben. A nemzetközi kapcsolatokban a hasonló érdekeket kereső államok összekötését is jelenti a társítás.³⁴

A belső modellek (*internal models*) a rendszer alrendszerei vagy alkotórészei közötti interakciót befolyásoló közös előfeltevéseket jelentik.³⁵ Ez a katasztrófadiplomácia terén két olyan kormányra vonatkozatható, amelyeknek az ideológiája, a külpolitikai elképzelése vagy a harmadik fél iránti magatartása hasonló.³⁶

Az utolsó mechanizmust az alkotóelemek (*building blocks*) jelentik. Ezek a CAS struktúrájának azon egységei, amelyek használatával létrehozzák a visszatérő interakciók, pl. a kommunikációs lépések komplex rendszerét.³⁷ A katasztrófadiplomáciában ezek az alkotóelemek lehetnek többek között a védelemben használt egységek (pl. meteorológiai állomások), illetve a diplomáciában alkalmazott platformok (pl. hivatalos fórumok, de bármi más is, ami információt küld, továbbít vagy fogad). Az alkotóelemek mechanizmusa nem pusztán a konkrét egységeket, hanem azok mozgósítását is jelenti. Mivel ilyen, a katasztrófavédelmet és -diplomáciát elősegítő közegek mindig az államok rendelkezésére állnak, a mechanizmus azok aktivizálásában vagy annak hiányában figyelhető meg.³⁸

Természetesen a CAS-módszer alkalmazásának is számos korlátja van, amelyek a kutatási eredmény izolálását, az ok-okozati összefüggések megállapítását nehezítik meg. Az egyéni érdekek, a politikusok és a végrehajtók esetenként eltérő szándékai és érdekei nagyban befolyásolják a katasztrófadiplomáciát, és ez gyakorlatilag egy kimutathatatlan és elemezhetetlen jelenség. Ám a módszer legnagyobb problémáját maguk az elemzési szempontok – a négy tulajdonság és a három mechanizmus – jelentik. Ezek egy bizonyos fizikai rendszerben vagy kimutathatók, vagy nem, viszont a nemzetközi kapcsolatokban állandóan jelen

vannak, csak a mennyiségük és a minőségük változik.³⁹ A leírt esetben így az mindig megfigyelhető valamilyen szinten, így annak az egyéb tényezői határozzák meg a kutatási eredményt.

Az esettanulmány felépítése

A következő kérdés, hogy hogyan épül fel egy esettanulmány. Először az esemény körülményeit szükséges ismertetni: az aktuális természeti tényezőket, a történéseket, a szerencsétlenség kezdetét, a veszteségeket és a kialakult veszélyhelyzetet. Ezután a katasztrófakezelés – úgy a belső állami tevékenység, mint a nemzetközi, illetve regionális együttműködés – bemutatása következik. Végül a tárgyalt eset katasztrófadiplomáciai kontextusával, biztonságpolitikai következményeivel és hosszú távú hatásaival kell foglalkozni. Az elemzés szintjeit az 1. táblázat összegzi.

1. táblázat
Az egyes esettanulmányok struktúrája

Esemény körülményei	Katasztrófakezelés	Katasztrófadiplomácia
<ul style="list-style-type: none"> •aktuális természeti környezet •történések •csapások •veszteségek •kialakult helyzet 	<ul style="list-style-type: none"> •állami szintű reagálás •regionális együttműködés a szerkezeti szempontrendszer alapján 	<ul style="list-style-type: none"> •diplomáciai kontextus •biztonságpolitikai következmények •CAS-módszer szerinti négy tulajdonság és három mechanizmus

A jelen kutatás az esettanulmányokban alkalmazott következő hat forrástípust használja:⁴⁰ dokumentum (jogi egyezmények, jogszabályok, jelentések, egyéb publikációk), archivált adat (kutatási eredmények, szervezeti feljegyzések, térképek, táblázatok, felmérések eredményei stb.), interjú (az együttműködés valamelyik szintjén dolgozó szakemberrel), közvetlen megfigyelés, résztvevő-megfigyelés. Az utóbbi kettő elsősorban terepmunka, illetve a katasztrófa idején a helyszínen folytatott személyes kutatás során valósítható meg, így a jelen esetben azokra csak korlátozott mértékben, másodlagos forrásként támaszkodom.

Az esemény körülményei

Mianmar politikai és katasztrófavédelmi kontextusban

Mianmar 1948-ban nyerte el függetlenségét Nagy-Britanniától. Az akkor Burmai Unió néven megalakult ország élén az eltelt évtizedek során egymást váltották a katonai, illetve a katonasághoz valamilyen formában köthető rezsimek. A modern kori Mianmar számos belpolitikai – főként etnikai – nehézséggel küzdött, amelyek több alkalommal polgárháborúba torkollottak. 2007 augusztusában például buddhista szerzetesek elutasították az aktuális – önmagát buddhista szellemiségűnek valló – tábornoki kar adományait, s ez a következő hónapokban az úgynevezett „sáfrányos forradalomba” torkollott. Az ENSZ a 21. század eleje óta szisztematikusan az emberi jogoknak az országban tapasztalt megsértésekről beszél⁴¹ – legutóbb a 2021-es puccsot követő tüntetések leverése kapcsán. Emiatt a szakértők és a nemzetközi politika szereplői az egyik legproblémásabb ázsiai államként jellemzik.⁴² A problémák azonban nem csupán az etnikai feszültségek kezelésével mutatnak összefüggést.

Az új évezred első éveiben az ország modernizációs folyamata is megrekedt, ami megerősítette a konzervatív politikai érdekcsoportokat a liberális szellemiségű ellittel szemben. Ez a szembenállás a kormányzat, a közigazgatás és a gazdaság szétesésében nyilvánult meg, a kaotikus állapotok miatt az államapparátus sem volt képes az ország vezetésére. A gazdasági és intézményi visszaesés további társadalmi konfliktusokban is megfigyelhető volt: a mianmari kormány figyelmen kívül hagyta a rurális, biztos megélhetés nélküli vidéki lakosság igényeit, a velük való interakció kizárólag az állampolgárok megfélemlítésére és a mindennapjaik megnehezítésére korlátozódott.

A délkelet-ázsiai államok Mianmar-politikáját az 1990-es években a csendes diplomácia és az ASEAN-normaként jellemezhető bizalomépítés jellemezte.⁴³ Az ország 1997-es csatlakozása után a szövetség nem vállalta fel a vele való nyílt konfliktust, inkább igyekezett az új tagot a lehetőségekhez mérten integrálni a közösségbe. A folyamatot a 2007-es sáfrányos forradalomhoz köthető megmozdulások törték meg, amikor a katonai rezsimek brutális módszerekkel lépett fel a tüntető állampolgárokkal szemben. Az eset miatt a tagállamok vegyesen ítélték meg az ottani helyzetet, emiatt elhidegültek a regionális kapcsolatok.⁴⁴ A 2008-as vihar azonban újabb lehetőséget adott a szövetségnek a Mianmar ügyét illető együttes fellépésre.

Bár jelenleg sem uralkodnak sokkal jobb viszonyok az országban, de a ciklon idején a szociális ellátás és az alapvető szolgáltatások – mint például az oktatás vagy az egészségügy – terén nagyon komoly problémák mutatkoztak. A katonai kiadások és a katonai közigazgatás fenntartása miatt a társadalom fejlesztésére nem jutott elegendő forrás, ami kifejezetten sebezhetővé tette és veszélybe sodorta a lakosságot.⁴⁵ Ugyanakkor a katasztrófavédelem alapvető hiányosságokkal küzdött,

a felkészültség a minimális szint alatt volt: az országnak nem volt sem katasztrófavédelmi törvénye, sem a veszélyhelyzet-kezelést szabályozó dokumentuma.⁴⁶ Sőt, a 2004-es indiai-óceáni cunami miatt elkészített közös regionális védekezési stratégia, az *ASEAN Agreement on Disaster Management and Emergency Response* (AADMER) sem volt még hatályos, mivel az csak a Fülöp-szigetek 2009-es ratifikációját követően lépett életbe. A ciklon tehát egy védtelen, katasztrófavédelmi stratégia nélküli országra csapott le 2008 májusában.

Az eset

A trópusi viharok csendes-óceáni és indiai-óceáni megnyilvánulását hívják ciklonnak, amely jelenség rendkívül gyakori a Bengáli-öböl vidékén. Mianmar modern kori történelmében számos alkalommal csapott le hasonló erősségű vihar a térségre – legutóbb 2006-ban a 4-es erősségű Mara végzett pusztítást.⁴⁷

A 2008 áprilisában kialakult trópusi vihar szintén 4-es fokozatot ért el. Az esemény hátterében a déli féltekén elindult nagynyomású légáramlatok álltak, amelyek az Egyenlítőn átérve erős nyugati szél formájában óriási mennyiségű vízgőzt vettek fel az Indiai-óceánból. Április 27-én, a Bengáli-öbölbe érve, a folyamatok felerősödtek, intenzívebbé váltak, ami tökéletes közeget teremtett a Nargis-ciklon kialakulásához.⁴⁸ Május 2-án a vihar elérte Mianmar déli partjait, s óriási rombolást és veszteséget hagyott maga után az Iravádi (Irrawaddy) folyó deltájánál. A széllekek a folyótorkolatoknál 3-4 méter magasságú hullámokat gerjesztettek, amelyek a folyásiránnyal ellentétes hömpölygésük során akár 50 kilométeres távolságra is eljutottak, s közben további károkat okoztak.⁴⁹ A ciklon fősodrába főként a déli és a délkeleti megyék kerültek, de az Iravádi medrénél élők sem úszták meg a tombolását (1. térkép).

Az eseményről készült statisztikák meglehetősen bizonytalanok: a Vöröskeleszt,⁵¹ az ENSZ, a Sigma⁵² és az EM-DAT⁵³ számai jelentősen eltérnek egymástól. Mivel Mianmar teljességgel elzárkózott a nemzetközi adatszolgáltatástól,⁵⁴ csupán becslésekre hagyatkozhatunk a vihar által okozott károk tekintetében. A nemzetközi katasztrófatudományi írásokban általában a Nemzetközi Katasztrófa-adatbázisban szereplő számokat veszik alapul, ezért a jelen kutatás is azokra épít. A csapást követő napokban 84.530 halálesetről kaptak hírt a nemzetközi szervezetek, további 54.836 személyt nyilvánítottak eltűntnek – majd később szintén halottnak. Az Iravádi és a Rangun (Yangon) folyó mellett élő lakosságot – a becslések szerint mintegy 2,4 millió embert – sorolták az érintettek közé. A ciklon által okozott gazdasági kár pedig elérte a 4 milliárd dollárt.

1. térkép⁵⁰
A Nargis-ciklon útvonalának térképe

Az anyagi veszteségeket tovább súlyosbította az a tény, hogy Mianmar gazdasága végre éppen növekedő pályára állt. A vihar következtében keletkezett veszteség azonban a GDP 3 százalékát tette ki, s így megtörte az addigi ígéretes tendenciát. A természeti csapás így meglehetősen hosszú távra befolyásolta negatívan az ország gazdasági helyzetét.⁵⁵ Mivel akkoriban pattant ki a globális pénzügyi válság is, a két krízisnek a térségre gyakorolt hatását lehetetlen elkülöníteni. Az azonban biztos, hogy a többi ASEAN-tagállam gazdasági mutatóiban sokkal kisebb eltérések voltak tapasztalhatók – még a globális átlaghoz képest is.⁵⁶

A 2008-as Nargis-ciklon a modern Mianmar legsúlyosabb katasztrófáját okozta, de egyébként is egész Délkelet-Ázsia második legtöbb áldozatot követelő természeti csapásaként vonult be a történelembe. Am ez azért is iszonyatos és abszurd, mert majdnem 140.000 életet követelt, több tucat várost és háztartást tett lakhatatlanná, az okozott gazdasági kár majdhogynem felbecsülhetetlen mértékű volt – pedig az országon kívül egyetlen más regionális államot sem érintett.

Katasztrófakezelés

A ciklon tehát az Egyenlítőtől délről indult, majd észak felé haladva formálódott trópusi viharra. A jelenséget két intézmény is előre jelezte. Először, 2008. április 26-án, az újdelhi kormány alá tartozó Indiai Meteorológiai Osztály tudatta, hogy az Indiai-óceán keleti részén súlyos zavart észleltek. A hawaii székhelyű Összevont Tájfun-előrejelző Központ (*Joint Typhoon Warning Center*) pedig trópusi viharoként azonosította a jelenséget.⁵⁷ Mindezek ellenére a mianmari kormány – a korábban említett belpolitikai és közigazgatási problémák miatt – nem tette meg a szükséges intézkedéseket, így a vihar május 3-án egy védtelen országra csapott le.

A katasztrófa tehát józan ésszel elképzelhetetlen veszteséget okozott. Az áldozatok jelentős többségét az Iravádi-delta nyugati és középső részén, főként a vidéki, a városnál rosszabb infrastruktúrával rendelkező falvakban érte a természet halálos tombolása.⁵⁸ A gazdasági károk Brendan M. Howe és Geehyun Bang szerint⁵⁹ leginkább a halásztelepeken és rizsföldeken, azokon keresztül pedig az élelmiszerexportban, másrészt az ipari sótermelésben, harmadrészt a mangrovetákból kinyert kokszt gyártásában, valamint az e fák feldolgozásában éreztették a hatásukat.

A katasztrófa menedzselését tovább nehezítette az a tény, hogy a védekezésért felelős Közjóléti, Segélyezési és Áttelepítési Minisztérium Mentési Osztályának és a Lakosság-áttelepítési Osztályának a vezetője nem sokkal korábban mondott le, így a feladataik átkerültek a Szociális Jóléti Osztályhoz, amelynek az osztályvezetője viszont éppen a katasztrófa előtt vonult nyugdíjba. Így az osztályvezetőhelyettest nevezték ki a katasztrófaelhárításért felelős politikai döntéshozónak.⁶⁰

A kaotikus helyzet ellenére a katonai kormányzat alapvetően elzárkózott a külföldi segítségtől. Eleinte a tárgyi jellegű felajánlásokat – például gyógyszert, élelmiszert stb. – elfogadta, viszont a mentőalakulatokat határozottan visszautasította – és ez nemcsak a katonai, de a civil alkalmazottakra is érvényes volt. A rezsim ugyanis általában véve félt a külföldiektől, mert szerintük azok fenyegetést jelentettek a politikai vezetésre, továbbá azt feltételezték, hogy a kiadott információkkal rossz fényben tüntették volna fel Mianmart.⁶¹ Ezért szándékosan lassították vagy nyíltan megtagadták a vízumigények elbírálását. A körülmények romlása miatt azonban hamarosan ázsiai – elsődlegesen ASEAN-beli – állampolgárokat beeresztettek az országba, míg az európaiak vagy az ENSZ munkatársai kérvényét továbbra is elutasították.⁶² A helyzetet tovább súlyosbította, hogy a kormány a segélyek elosztásában és a lakosság védelmében is önkényesen szelektált – vagyoni, etnikai és vallási alapon.⁶³ Így a szegényebb, valamint a nem burmai etnikumhoz tartozó és a muszlim állampolgárok gyakorlatilag csak magukra számíthattak a mentésben és a károk helyreállításában. Láthatjuk tehát, hogy a lakosság mentésénél előbbre való volt az állam érdekeinek, politikai biztonságának és hatalmának a védelme.

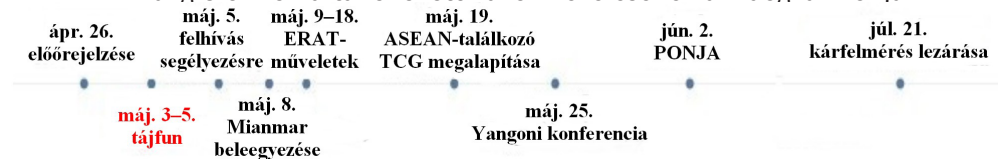
Május 5-én aztán az ASEAN főtitkára, Szurin Picuvan (Surin Pitsuwan) fel szólította a tagállamokat az akkor még mindig nem hatályos AADMER előírásai szerinti együttes fellépésre. Három nappal később, május 8-án a mianmari kormány beegyezt az együttműködésbe és a kormányzati tisztviselőkből, katasztrófavédelmi szakértőkből és egyéb nemzetközi szervezetek munkatársaiból álló ERAT-csapatok⁶⁴ mozgósításába. Az első ilyen műveletet május 9. és 18. között hajtották végre, amely mérőföldkőnek számít a délkelet-ázsiai katasztrófavédelmi együttműködésben. A mentőcsapat feladata elsősorban a monitoring és a felderítés lett. A bevetés tíz napja alatt az érintett területeket felületesen feltérképezték, felmérték a károkat, és megbecsülték a helyreállítási igényeket, illetve eljuttatták az információkat az ASEAN-hoz. Ők tanácsolták a szervezetnek, hogy hozzanak létre egy hosszabb távon működő akciócsoportot, mivel a helyreállítás és a lakosság rehabilitációja előreláthatólag rendkívül hosszú időt vett volna igénybe.⁶⁵

A mentőcsapat jelentése alapján és javaslatára az ASEAN vezetősége május 19-re összehívott egy rendkívüli miniszteri találkozót, amelyen felállítottak egy, a szervezet által vezetett koordinációs mechanizmust, amely a segélyek elosztását és menedzselését tűzte ki célul.⁶⁶ Nemzetközi nyomásra Mianmar beegyezt a Háromoldalú Törzs (*Tripartite Core Group*, TCG) létrehozásába, amely Mianmart, az ASEAN-t és az ENSZ-et foglalta magában. A TCG feladata lett a segélyezési mechanizmus létrehozása és felügyelete.⁶⁷

A május 25-én, az ASEAN és az ENSZ szervezésében, 51 ország képviselője részvételével Rangunban megtartott nemzetközi segélyezési konferencián megerősítették a TCG-nek mint a segélyezés fő koordináló szervének a szerepét. A törzs által június 2-án útjára indított „Nargis utáni összevont értékelés” (*Post-Nargis Joint Assessment*, PONJA) projekt tagjai az egész júniust a kárhelyszín feltérképezésével töltötték. 291 falu, 30 város és a helyi lakosság helyzetét felmérték, és az eredményeikről folyamatosan informálták a TCG-t. 2008. július 21-én a PONJA jelentését elfogadta az ASEAN, így a kárfelmérést lezártak tekintették. A projekt lezárultával a TCG egyfajta regionális katasztrófavédelmi platformként működött tovább, mivel az ASEAN 2010 júliusáig meghosszabbította a mandátumát.

1. ábra

A Nargis-ciklon által okozott károk kezelésének az időgrafikonja

A csapást követő egy héten belül 24 állam ajánlott fel gyorssegélyt, mintegy 30 millió dollár értékben. A május 25-i segélyezési konferencia után pedig további jelentős felajánlások érkeztek a világra minden részéről. Az összértékük elérte

a 350 millió dollárt, amelynek kb. 73 százaléka a magánszektorból érkezett. Az ASEAN-on kívüli államok közül a legnagyobb adományozó az Egyesült Királyság (54 millió USD), az Amerikai Egyesült Államok (45 millió USD) és Ausztrália (28 millió USD) volt.⁶⁸ Az ASEAN-tagországok hozzájárulásait az 2. táblázat foglalja össze.

2. táblázat⁶⁹
Az ASEAN-tagállamoknak a Nargis-ciklon utáni felajánlásai

Ország	Pénzbeli felajánlás (USD)	Egyéb felajánlás
Brunei	1,3 millió	ívóvíz, élelmiszer, sátor, gyógyszer
Fülöp-szigetek	350.000	orvosi mentőcsapat, ERAT-költségek
Indonézia	1.800.000	ruházat, élelmiszer, gyógyszer
Kambodzsa	310.000	n. a.
Laosz	120.000	orvosi mentőcsapat
Malajzia	1.1600.000	ruházat, élelmiszer, gyógyszer, víztisztító tableta
Szingapúr	3.500.000	pszichológiai segítség, mezőgazdasági eszközök
Thaiföld	29.700.000	két orvosi csapat, reptéri koordináció
Vietnám	300.000	orvosi mentőcsapat

A 2. táblázatból jól látható, hogy az ASEAN-tagországok mindegyike hozzájárult a védekezéshez valamilyen szinten. Az is kiderül, hogy a pénzbeli támogatás során Thaiföld meglehetősen bőkezű volt: összesen 29,7 millió dollárnyi segítséget ajánlott fel. Rajta kívül főként a gazdaságilag fejlettebb államok – Brunei, Indonézia, Malajzia és Szingapúr – járultak hozzá nagyobb összeggel a megküzdés költségeihez. Mindazonáltal még a kevésbé gazdagok is igyekeztek a lehetőségeikhez mérten segíteni. A felajánlások közül ki kell még emelni a személyek, illetve közösségek által tetteket: a Fülöp-szigetek, Laosz, Thaiföld és Vietnám orvosi mentőcsapatait, valamint Szingapúr pszichológusait Mianmar készséggel beengedte az országba. A thaiföldiek a humanitárius műveletekhez is rendkívüli mértékben járultak hozzá: két egészségügyi csapatuk érkezett a tragédia sújtotta területre, valamint ők látták el a külföldi segélyek reptéri fogadását és további koordinációját is.

Katasztrófadiplomáciai elemzés

A Nargis-ciklon hatásai kezelésének a tárgyalása során azonnal feltűnik, hogy a 2008-as vihar alatt és után nagy hangsúlyt kapott a regionális és a nemzetközi együttműködés is. Bár Mianmar teljes mértékben elzárkózott a globális segítségnyújtástól, az ASEAN diplomáciai lépései nagyban elősegítették a kooperációt.⁷⁰ A trópusi katasztrófa egy kissé hűvös diplomáciai környezetben érte el a délkelet-ázsiai államokat. Mianmar csatlakozása után az ASEAN igyekezett integrálni a meglehetősen fejletlen országot, hogy az is a tömörülés aktív tagjává váljon. Azonban a folyamatos belpolitikai problémák, illetve a 2007-es zavargások megsztották a tagállamokat Mianmart illetően.

A katasztrófadiplomáciai elemzés során a nonlinearitás tulajdonságánál rendkívül fontos kiemelni az akkori főtitkár, Szurin Picuvan szerepét. Ő kezdeményezte elsőként az ASEAN összefogását, az akkor még nem hatályos AADMER keretrendszerre hivatkozva, így tulajdonképpen egy személy döntései indították közvetlenül útjára a regionális együttműködést. Az esemény utánkövetésénél bebizonyosodott, hogy Picuvan – meglehetősen túllépve a hatáskörét – szabályosan rákényszerítette az akarátát a szövetségre. 2012-ben, a regnálása végén már meglehetősen népszerűtlen volt a tagállamok körében, mivel „még mindig úgy viselkedett, mintha külügyminiszter lenne”.⁷¹ A ciklon idején a kapcsolatai révén felajánlotta Thaiföld koordinációját a segélyek menedzselését és logisztikáját illetően. A mögöttes szándéka feltehetőleg Mianmar integrációja volt,⁷² valamint a katasztrófa körülményeinek a diplomáciában való tudatos kihasználása. Mindenesetre a kezdeti hideg környezet valóban Picuvan döntései, valamint a thaiföldi koordináció nyomán indult enyhülésnek. Ezáltal rendkívüli módon meghatározta a segélyezési folyamatot, amikor anyaországát tette meg a Nargis-ciklon kezelésének egyik központjává. Így a nonlinearitás mértéke jelentős volt.

A különbözőség tulajdonsága kevésbé értelmezhető a 2008-as vihar kapcsán, ugyanis az ASEAN-tagállamok közül egyedül Mianmart érintette a katasztrófa. A vizsgálendő különböző hozzáállások és reakciók viszont kizárólag a segélyező országok tekintetében figyelhetők meg, ugyanis mind a kilenc tagállam – a lehetőségeihez mérten – eltérő nagyságú segítséget ajánlott fel Nepjida számára. A fejlettebb gazdaságok (pl. Szingapúr vagy Indonézia) jelentős anyagi és személyi, míg a fejlődők (pl. Kambodzsa) visszafogottabban, főleg anyagi értelemben járultak hozzá a védekezéshez. Mivel azonban kivétel nélkül mindegyik részt vett az együttműködésben, így a különbözőség korlátozott mértékű volt.

A harmadik tulajdonság, vagyis a *flow* a katasztrófa előtt és közvetlenül a csapást követően egyáltalán nem volt megfigyelhető. A megelőzés érdekében nem lehetett semmiféle információáramlást tapasztalni, a jelenségre kizárólag külső – indiai és hawaii – ügynökségek figyelmeztettek. A tragikus esemény után Mianmar elzárkózott a nemzetközi környezettől, így sem információmegosztásról, sem a segélyezés áramlásáról nem lehet beszélni. Ezt igazolja, hogy a mianmari

kormányzat rendre lassította vagy megtagadta a vízumok kiadását, illetve folyamatosan feltartóztatta a nem ázsiai humanitárius szervezeteknek és ilyen feladatot végző egyéneknek az országon belüli munkáját. Ellenben miután május 8-án beleegyezett a délkelet-ázsiai országokkal való együttműködésbe, mind a személyek, mind a segélyek tekintetében fokozatosan megindult az (információ) áramlás. Bár akkor is inkább az ázsiai, elsősorban az ASEAN-beli állampolgárokat fogadta szívesebben. Az ERAT-csapatok, a Háromoldalú Törzs és a PONJA információszerzésének, -feldolgozásának és -megosztásának köszönhetően azonban az információáramlás, bár korlátozott mértékben, de megvalósult.

A tapasztalatfelhalmozás rendkívül jelentős szerepet játszott a Nargis-ciklon kezelésében. Bár a regionális katasztrófavédelmi keretrendszer, az AADMER még nem lépett hatályba, az ASEAN mégis érvényesítette annak az előírásait. A délkelet-ázsiai szervezet megteremtette az együttműködés regionális platformját, illetve koordinálta a nemzetközi segélyezést – mégpedig Mianmar érdekének és szándékának is a figyelembevételével. Így bár jogszabályi szinten még nem volt rá a tagállamoknak kötelezettsége, azok mégis meghatározták és betartották az együttműködés kereteit.

Az első mechanizmus, vagyis a társítás megvalósulása különböző mértékben, de korlátozottnak mondható. Egyrészt az ASEAN bangkoki központja koordinálta a nemzetközi segélyezést, illetve a támogatásokat továbbította Mianmar felé, így egyértelműen Thaiföld számított a katasztrófavédelmi elemek összekötőjének. Másrészt, ennek ellenére, mivel Mianmar elzárkózott a nem délkelet-ázsiai külföldi személyi segítségtől, a tényleges kárhelyszíneken csupán kismértékű társítás történt. Kizárólag az ASEAN, a TCG és a PONJA csapatai juthattak be az állam területére. Így a társítás mechanizmusa egyfelől, Thaiföld koordináló szerepének köszönhetően, magas fokú volt, másfelől viszont, a mianmari elzárkózás miatt, rendkívül visszafogott.

A belső modell mechanizmusa viszont jelentős szerepet töltött be: az ASEAN-tagállamok egységesen léptek fel a védekezés során. Az akkori főtitkár felhívása után Délkelet-Ázsia vált a Nargis-ciklon kezelésének a központjává, így az egyes országok, bár különböző mértékben, de közösen vettek részt a katasztrófa elhárításában és a károk felszámolásában.

Az utolsóként említett mechanizmus, az építőelemek szintén fontos részét képezték az eseménynek: a trópusi vihar előrejelzésének, elhárításának és az okozott károk felszámolásának. Ilyen építőelemnek tekinthető az Indiai Meteorológiai Osztály és a hawaii Összevont Tájfun-előrejelző Központ. A helyreállítás fázisában pedig összekötő szerepet játszottak az ASEAN által szervezett nemzetközi konferenciák, az ERAT-csapat, amely akkor teljesítette az első bevetését, valamint a TCG és a PONJA-program is. Ezért a katasztrófadiplomáciában oly fontos építőelemek szerepe Mianmar esetében is jelentősnek mondható.

A 3. táblázat a Nargis-ciklon kapcsán megfigyelhetővé vált katasztrófadiplomáciai tevékenység változóit mutatja be. Jól látható, hogy két tulajdonság és két mechanizmus is jelentős mértékben érvényesült a katasztrófa elhárításánál, a többi attribútum pedig korlátozott mértékben volt tapasztalható.

3. táblázat
A 2008-as Nargis-ciklon katasztrófadiplomáciai attribútumai

Tulajdonság/mechanizmus	Mérték	Megnyilvánulás
nonlinearitás	jelentős	a thai nemzetiségű ASEAN-főtítkárra kezdeményezése nagyban meghatározta a regionális összefogást
különbözőség	korlátozott	a tagállamok, bár különböző mértékben, de mind tettek felajánlásokat
<i>flow</i>	korlátozott	először jelentős hiány, majd fokozatos információ-, személy-, és segélyáramlás
tapasztalatfelhalmozás	jelentős	az AADMER érvényesítése és az ASEAN közös platformja
társítás	korlátozott	Thaiföld mint társító
belső modell	jelentős	a tagállamok egységes fellépése
építőelemek	jelentős	konferenciák, ERAT, TCG, PONJA

Konklúzió

A Nargis-ciklon Délkelet-Ázsia modern kori történelmének az egyik legsúlyosabb természeti katasztrófája volt: bár egyedül Mianmart érintette, 140.000 halálos áldozattal járt, 4 milliárd dollárnyi gazdasági kárt okozott, és összesen 2,4 millió embert érintett. A természeti csapás idején az ország belpolitikai zavarokkal küzdött, és diplomáciai mélyponton volt, ami az ASEAN-államokat is messzemenőig megosztotta. Ebben a nehéz helyzetben Mianmarnak a csapást követő döntéseit először a nemzetközi közösségtől való teljes elzárkózás jellemezte, amely tovább rontotta a szerencsétlenség következtében amúgy is zavaros helyzetet. A katasztrófadiplomáciai erőfeszítések kulcsfigurája az akkori főtítkárra, Szurin Picuvan lett, aki elindította az egységes regionális fellépést, illetve a hazáját, Thaiföldet tette meg a nemzetközi segélyek koordinációs központjának. A csapást követő napokban a nemzetközi összefogás lassú folyamatként indult meg, és kizárólag Nepjida preferenciáival összhangban valósult meg. A partnerség így annak ellenére, hogy kizárólag a helyreállítás fázisára koncentrált, katasztrófadiplomáciai értelemben mindenképpen sikeresnek mondható.

A délkelet-ázsiai politikai és biztonsági folyamatokban rendszeresen feltűnik a regionális egység eszméje, az „egység a sokféleségben” (*unity in diversity*). Ez a norma a regionális katasztrófavédelmi struktúrában és az együttműködést megalapozó jogszabályi környezetben is tetten érhető:⁷³ a szövetség katasztrófavédelmi stratégiája az „Egy ASEAN, egy válasz” (*One ASEAN One Response*, OAOR) nevet kapta.⁷⁴ A Nargis-ciklon okozta károk enyhítésének esetében jól látható, hogy a tagállamok, illetve maga Szurin Picuvan is az egység megteremtésére törekedett, még ha a mianmari rezsím magatartása miatt a védekezés hatékonysága jelentősen csorbult is. A tárgyalások, a sajátos délkelet-ázsiai problémakezelési módok fokozatosan továbblendítettek az ország kapcsán megosztott ASEAN-egység problémáin, és annak érdekeivel összhangban valósulhatott meg a szövetség katasztrófavédelmi eszméje, az „egy ASEAN, egy válasz”.

Így a katasztrófa, valamint annak a kezelése rendkívül meghatározó volt a térségi dinamikában. Megtörte a kialakult hűvös diplomáciai légkört, és fontos szerepet játszott Mianmar integrációjában. Sőt, ez volt az első olyan esemény, amelyben a nemzetközi katasztrófavédelem kifejezetten regionális jelleget öltött: Nnpjida könnyebben nyitott az ASEAN, mint az egész nemzetközi közösség felé.

Mindezek ellenére a vihar referenciája ritkán bukkan fel az ASEAN-dokumentumokban: sem a *blueprintek*,⁷⁵ sem más stratégiák nem tesznek említést a csapásról. Egyedül az AADMER-program⁷⁶ és a katasztrófavédelmi stratégia⁷⁷ emeli ki a ciklonnal kapcsolatos együttműködést, de csupán a regionális veszélyeztetettség tényének az alátámasztására, nem pedig az összefogás sikereinek az igazolására. Az esemény utókövetése tehát nem igazán valósult meg, és azt a regionális narratíva sem tekinti tényezőnek a mai Délkelet-Ázsia katasztrófadiplomáciai folyamataiban.

Jegyzetek

- 1 A jelen cikk részét képező esettanulmány más formában már megjelent a szerző doktori disszertációjában: Papp Bendegúz: *A természeti katasztrófák elleni védekezésben alkalmazott délkelet-ázsiai együttműködési modellek vizsgálata, adaptációs lehetőségek Magyarország és Közép-Európa számára* (Budapest: Nemzeti Közszerzői Egyetem, Rendészettudományi Doktori Iskola, 2022).
- 2 Jorde, Alanna, szerk.: „Compassion in Action”. *Association of Southeast Asian Nations*, a letöltés ideje: 2023. március 7., <https://www.asean.org/wp-content/uploads/images/2012/publications/Compassion%20in%20Action.%20The%20Story%20of%20the%20ASEAN-Led%20Coordination%20in%20Myanmar.pdf>, 7. o.
- 3 Bergin, Mark: „Leave No Fingerprints”. *World*, a letöltés ideje: 2023. március 7., <https://wng.org/articles/leave-no-fingerprints-1617335745>.
- 4 Jorde, Alanna, szerk.: „A Humanitarian Call”, *Association of Southeast Asian Nations*, a letöltés ideje: 2023. március 8., <https://www.asean.org/storage/images/2012/publications/A%20Humanitarian%20Call%20The%20ASEAN%20Response%20to%20Cyclone%20Nargis.pdf>; Tripartite Core Group: „Post-Nargis Recovery and Preparedness Plan”. *MIMU*, a letöltés ideje: 2023. március 8., https://themimu.info/sites/themimu.info/files/documents/Ref_Doc_Post-Nargis_Recovery_and_Preparedness_Plan.pdf.

- 5 Például: Creac’h, Yves-Kim és Fan, Lilianne: „ASEAN’s Role in the Cyclone Nargis Response: Implications, Lessons and Opportunities”, *Reliefweb*, a letöltés ideje: 2023. március 8., <https://reliefweb.int/report/myanmar/myanmar-aseans-role-cyclone-nargis-response-implications-lessons-and-opportunities>; „Myanmar: Cyclone Nargis 2008 Facts and Figures”, *Reliefweb*, a letöltés ideje: 2023. március 8., https://reliefweb.int/report/myanmar/myanmar-cyclone-nargis-2008-facts-and-figures?gclid=EA1aIQobChMI1b2p4pHM_QIV0_d3Ch2D4QuVEAAYASAAEGkZlPD_BwE.
- 6 Gribble, Karleen D.: „Media Messages and the Needs of Infants and Young Children After Cyclone Nargis and the WenChuan Earthquake”, *Disasters*, 37, no. 1 (2013): 80–100.; Howe, Brendan és Bang, Geehyun: „Nargis and Haiyan: The Politics of Natural Disaster Management in Myanmar and the Philippines”, *Asian Studies Review*, 41, no. 1 (2017): 58–78.; Li, Wei-Wei, Wang, Chunzai, Wang, Dongxiao, Yang, Lei és Deng, Yi: „Modulation of Low-Latitude West Wind on Abnormal Track and Intensity of Tropical Cyclone Nargis (2008) in the Bay of Bengal”, *Advances in Atmospheric Sciences*, 29, no. 2 (2012): 407–421.; Pattanayak, Sujata, Mohanty, U. C. és Osuri, Krishna K.: „Impact of Parameterization of Physical Processes on Simulation of Track and Intensity of Tropical Cyclone Nargis (2008) with WRF-NMM Model”, *The Scientific World Journal*, (2012): 1–18; Seekins, Donald M.: „The Social, Political and Humanitarian Impact of Burma’s Cyclone Nargis”, *Asian-Pacific Journal – Japan Focus*, 6, no. 5 (2008): 1–13.; Seekins, Donald M.: „State, Society and Natural Disaster: Cyclone Nargis in Myanmar (Burma)”, *Asian Journal of Social Science*, 37, no. 5 (2009): 717–737.; Tasnim, Khandker Masuma, Shibayama, Tomoya, Esteban, Miguel, Takagi, Hiroshi, Ohira, Koichiro és Nakamura, Ryota: „Field Observation and Numerical Simulation of Past and Future Storm Surges in the Bay of Bengal: Case Study of Cyclone Nargis”, *Natural Hazards*, 75, no. 2 (2015): 1619–1647.; Warr, Peter és Aung, Lwin Lwin: „Poverty And Inequality Impact of a Natural Disaster: Myanmar’s 2008 Cyclone Nargis”, *World Development*, 122 (2019): 446–461.
- 7 Loevy, Karin: „The Legal Politics of Jurisdiction: Understanding ASEAN’s Role in Myanmar’s Disaster, Cyclone Nargis (2008)”, *Asian Journal of International Law*, 5, no. 1 (2015): 55–93.; Özerdem, Alpaslan: „The »Responsibility to Protect« in Natural Disasters: Another Excuse for Interventionism? Nargis Cyclone, Myanmar”, *Conflict, Security & Development*, 10, no. 5 (2010): 693–713.
- 8 Például: Háda Béla: „Két választás Mianmarban – a katonai diktatúra húsz esztendeje”, *Nemzet és Biztonság*, 3, no. 8 (2010): 26–37.; Háda Béla: „A rohingyák elleni fellépés háttere és összetevői Mianmarban”, *Stratégiai Védelmi Kutatóközpont, Elemzések*, no. 22 (2017), *REAL – az MTA Könyvtárának Repozitóriuma*, a letöltés ideje: 2023. március 8., <http://real.mtak.hu/90972/1/sykk-elemzesek-2017-22-a-rohingyak-elleni-fellepes-hattere-es-osszetevo-i-mianmarban-hada-b.original.pdf>; Koudela Pál: *Migráció és politika Kelet-Ázsiában* (CEPolti Kiadó, 2018).
- 9 Kelman, Ilan: *Disaster Diplomacy* (Abingdon: Routledge, 2012).
- 10 Comfort, Louise K.: „Disaster: Agent of Diplomacy or Change in International Affairs?”, *Cambridge Review of International Affairs*, 14, no. 1 (2000): 277–294.
- 11 Papp Bendegúz: „Katasztrófadiplomácia – Egy fiatal tudományág tudománymetriai elemzése”, *Külgügyi Szemle*, 19, no. 1 (2020): 34–50.; Papp Bendegúz és Pal, Indrajit: „In Pursuit of a Taxonomical Definition of Disaster Diplomacy – An Empirical Scientometric Analysis” in *Disaster Resilience and Sustainability*, szerk. Djalante, Riyanti, Pal, Indrajit és Shaw, Rajibm (Amszterdam: Elsevier, 2021).
- 12 Kelman: *Disaster Diplomacy*.
- 13 Callaway, David W., Yim, Eugene S., Stack, Colin és Burkle, Frederick M., Jr.: „Integrating the Disaster Cycle Model Into Traditional Disaster Diplomacy Concepts”, *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 6, no. 1 (2012): 53–59.; Kelman, Ilan, Davies, Megan, Mitchell,

- Tom, Orr, Iain és Conrich, Bob: „Island Disaster Para-Diplomacy in the Commonwealth”, *The Round Table*, 95, no. 386 (2006): 561–574.
- 14 Mavrogenis, Stavros és Kelman, Ilan: „Perceptions of Greece–Turkey Disaster Diplomacy: Europeanization and the Underdog Culture”, *Balkanistica*, 26 (2013): 73–104.; Orillos, Ma. Florina, Gaillard, Jean-Cristophe és Kelman, Ilan: „US–Philippines Military Relations After the Mt Pinatubo Eruption in 1991: A Disaster Diplomacy Perspective”, *European Journal of East Asian Studies*, 8, no. 2 (2009): 301–330.
- 15 Papp: „Katasztrófadiplomácia”.
- 16 A fejezet teljes egészében a szerző egy korábbi tanulmányán alapul. Papp Bendegúz: „Katasztrófadiplomáciai esettanulmány: Egy lehetséges módszertani keretrendszer”, *Hadtudomány*, 32, no. 1 (2022): 159–162.
- 17 Dahlberg, Rasmus, Rubin, Olivier és Vendelø, Morten Thanning, szerk.: *Disaster Research: Multidisciplinary and International Perspectives* (Abingdon: Routledge, 2016); Kelman, Ilan: „Disaster Diplomacy: Can Tragedy Help Build Bridges Among Countries?”, *UCAR Quarterly*, 3 (2007): 6.; Mustafa, Daanish: „Natural Disasters and Development in a Globalizing World (Review)”, *Southeastern Geographer*, 44, no. 1 (2004): 126–129.; Nelson, Travis: „When Disaster Strikes: On the Relationship Between Natural Disaster and Interstate Conflict”, *Global Change, Peace & Security*, 22, no. 2 (2010): 155–174.; Pelling, Mark, szerk.: *Natural Disasters and Development in a Globalizing World* (Abingdon: Routledge, 2003); Pelling, Mark és Dill, Kathleen: „Disaster Politics: Tipping Points for Change in the Adaptation of Sociopolitical Regimes”, *Progress in Human Geography*, 34, no. 1 (2010): 21–37.
- 18 Gaillard, Jean-Christophe, Clavé, Elsa és Kelman, Ilan: „Wave of Peace? Tsunami Disaster Diplomacy in Aceh, Indonesia”, *Geoforum*, 39, no. 1 (2008): 511–526.; Kelman, Ilan: „Hurricane Katrina Disaster Diplomacy”, *Disasters*, 31, no. 3 (2007): 288–309.
- 19 Glantz, Michael H., szerk.: *The Politics of Natural Disaster: The Case of the Sahel Drought* (New York, NY: Praeger, 1976); Mavrogenis és Kelman, „Perceptions of Greece–Turkey Disaster Diplomacy”; Petz, Daniel: *Strengthening Regional and National Capacity for Disaster Risk Management: The Case of ASEAN (Project on Internal Displacement)* (Washington DC: Brookings LSE, 2014).
- 20 Field, Jessica és Kelman, Ilan: „The Impact on Disaster Governance of the Intersection of Environmental Hazards, Border Conflict and Disaster Responses in Ladakh, India”, *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 31 (2018): 650–658.; Whittaker, Charlie, Frühauf, Anna, Burthem, Samuel John, Parry, Rebecca Shoshanah, Kotikalapudi, Meghana, Liang, Yihui, Barker, Mary Moffett, Patel, Parth Rohit és Kelman, Ilan: „A Disaster Diplomacy Perspective of Acute Public Health Events”, *Disasters*, 42, no. 2 (2018): S173–S195.
- 21 Comfort: „Disaster”; Kelman: *Disaster Diplomacy*.
- 22 Holland, John H.: *Hidden Order: How Adaptation Builds Complexity* (Boston: Addison-Wesley, 1995).
- 23 Comfort: „Disaster”.
- 24 Kelman: *Disaster Diplomacy*.
- 25 Comfort: „Disaster”, 280.
- 26 Uo., 282.
- 27 Cyranoski, David: „Get off the Beach – Now!”, *Nature*, no. 7024 (2005): 354.
- 28 Comfort: „Disaster”, 282.
- 29 Kelman: *Disaster Diplomacy*, 78. o.
- 30 Comfort: „Disaster”, 282.
- 31 Kelman: *Disaster Diplomacy*, 79. o.
- 32 Comfort: „Disaster”, 281.
- 33 Uo., 282.
- 34 Kelman: *Disaster Diplomacy*, 79. o.

- 35 Comfort: „Disaster”, 283.
- 36 Kelman: *Disaster Diplomacy*, 79. o.
- 37 Comfort: „Disaster”, 283.
- 38 Mavrogenis és Kelman: „Perceptions of Greece–Turkey Disaster Diplomacy”.
- 39 Kelman: *Disaster Diplomacy*, 79–82. o.
- 40 Bennett, Andrew: „Case Study Methods: Design, Use, and Comparative Advantages” in *Models, Numbers, and Cases: Methods for Studying International Relations*, szerk. Sprinz, Detlef F. és Wolinsky-Nahmias, Yael (Ann Arbor, MI: University of Michigan Press, 2004), 19–55. o.
- 41 Anwary, Afroza: „Interethnic Conflict and Genocide in Myanmar”, *Homicide Studies*, 24, no. 1 (2020): 85–102.
- 42 Háda: „Két választás Mianmarban”.
- 43 Papp Bendegúz: „Egy ASEAN, egy válasz”: Normavizsgálat a délkelet-ázsiai katasztrófavédelmi együttműködésben”, *PEACH Műhelytanulmányok*, no. 29 (2022): 1–47.
- 44 Marchi, Ludovica: *ASEAN vis-à-vis Myanmar: What Influences at Play?* (London: The London School of Economics and Political Science, Centre for International Studies, 2014).
- 45 Howe és Bang: „Nargis and Haiyan”.
- 46 Uo.
- 47 Uo.
- 48 Li, Wang, Wang, Yang és Deng: „Modulation of Low-Latitude West Wind”.
- 49 Tasnim, Shibayama, Esteban, Takagi, Ohira és Nakamura: „Field Observation and Numerical Simulation”.
- 50 Forrás: Sémhur: „Carte du trajet du cyclone Nargis en Birmanie, mai 2008”, *Wikipedia*, a letöltés ideje: 2023. március 8., https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cyclone_Nargis_Track_map-fr.svg (a szerző fordítása).
- 51 „Myanmar: Cyclone Nargis 2008 Facts and Figures”.
- 52 „Sigma. Swiss Reinsurance Company”, *Swiss Re Institute*, a letöltés ideje: 2023. március 8., <http://institute.swissre.com/>.
- 53 Guha-Sapir, Debarati, Below, Regina és Hoyois, Philippe: *EM-DAT: The CRED/OFDA International Disaster Database*. (Brüsszel: Université Catholique de Louvain, é. n.).
- 54 Özerdem: „The »Responsibility to Protect«”.
- 55 Turnell, Sean, Bradford, Wylie és Vicary, Alison: „Burma’s Economy 2009: Disaster, Recovery ... and Reform?”, *Asian Politics & Policy*, 1, no. 4 (2009): 631–659.
- 56 Park, Donghyun, Ramayandi, Arief és Shin, Kwanho: „Why Did Asian Countries Fare Better During the Global Financial Crisis than During the Asian Financial Crisis?” in *Responding to Financial Crisis: Lessons from Asia then, the United States and Europe Now*, szerk. Posen, Adam S. és Rhee, Changyong (Washington, DC: Peterson Institute for International Economics, 2013), 103–139. o.
- 57 Kikuchi, Kazuyoshi, Wang, Bin és Fudeyasu, Hironori: „Genesis of Tropical Cyclone Nargis Revealed by Multiple Satellite Observations”, *Geophysical Research Letters*, 36, no. 6 (2009): L06811.
- 58 Seekins: „State, Society and Natural Disaster”, 5.
- 59 Howe és Bang: „Nargis and Haiyan”.
- 60 Warr és Aung: „Poverty and Inequality Impact”.
- 61 Seekins: „State, Society and Natural Disaster”, 2.
- 62 Simm, Gabrielle: „Disaster Response in Southeast Asia: The ASEAN Agreement on Disaster Response and Emergency Management”, *Asian Journal of International Law*, 8, no. 1 (2018): 116–142.
- 63 McCarthy, Gerard: „Bounded Duty: Disasters, Moral Citizenship and Exclusion in Myanmar”. *South East Asia Research*, 28, no. 1 (2020): 13–34.; Paik, Wooyeal: „Domestic

- Politics, Regional Integration, and Human Rights: Interactions Among Myanmar, ASEAN, and EU”, *Asia Europe Journal*, 14, no. 4 (2016): 417–434.
- 64 Az ASEAN reagálási és értékelő csoportja (*Emergency Response and Assessment Team*). Az ASEAN katasztrófavédelmi központjának, az AHA Centre-nek egyfajta nemzetközi humanitárius végrehajtó állománya.
- 65 Jorde, „A Humanitarian Call”, 45–47. o.
- 66 Creac’h és Fan: „ASEAN’s Role”.
- 67 Tripartite Core Group: „Post-Nargis Recovery”.
- 68 Jorde, „A Humanitarian Call”, 24. o.
- 69 Forrás: a ciklonnal kapcsolatos ASEAN-jelentés Jorde, „A Humanitarian Call” adatai alapján.
- 70 Kapucu, Naim: „Collaborative Governance in International Disasters: Nargis Cyclone in Myanmar and Sichuan Earthquake in China Cases”, *International Journal of Emergency Management*, 8, no. 1 (2011): 20.
- 71 Loy, Irwin: „Departing ASEAN Chief’s Valedictory: Opening in Burma”, *Voice of America*, a letöltés ideje: 2023. március 11., <https://www.voanews.com/a/outgoing-thai-asean-figurehead-surin-mixed-legacy/1568298.html>.
- 72 Marchi: *ASEAN vis-à-vis Myanmar*; McCarthy: „Bounded Duty”.
- 73 Papp: „Egy ASEAN, egy válasz”.
- 74 AHA Centre: „Operationalising One ASEAN One Response”, *Reliefweb*, a letöltés ideje: 2023. március 11., <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/AHA-GDE-One-ASEAN-One-Response-FINAL-1810318-1.pdf>.
- 75 ASEAN. (2015). The ASEAN Secretariat: „ASEAN Economic Community Blueprint 2025”, *Association of Southeast Asian Nations*, a letöltés ideje: 2023. március 11., <https://asean.org/book/asean-economic-community-blueprint-2025/>; The ASEAN Secretariat: „ASEAN Political-Security Community Blueprint, 2025”, *Association of Southeast Asian Nations*, a letöltés ideje: 2023. március 11., <https://www.asean.org/wp-content/uploads/2012/05/ASEAN-APSC-Blueprint-2025.pdf>; The ASEAN Secretariat: „ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint 2025”, *Association of Southeast Asian Nations*, a letöltés ideje: 2023. március 11., <https://www.asean.org/wp-content/uploads/2012/05/8.-March-2016-ASCC-Blueprint-2025.pdf>.
- 76 The ASEAN Secretariat: „AADMER Work Programme 2021–2025”, *Association of Southeast Asian Nations*, a letöltés ideje: 2023. március 11., <https://asean.org/wp-content/uploads/2021/08/AADMER-Work-Programme-2021-2025.pdf>, 142. o.
- 77 AHA Centre: „Operationalising One ASEAN One Response”.